

237679 – راپىزىلار ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى ھاراق ئېچكەن دەپ تۆھمەت قىلغانلىقى

توغرىسىدا

سۇئال

ھەلى سۈننە ۋە لىجامائە ئالىملىرىنىڭ كىتابلىرىدا مۆمىنلەرنىڭ ئەمىرى بولغان ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىنمۇ ھاراق ئېچكەن دەپ بارمۇ؟ بەزى شەئەلەر بىلەن مۇنازىرە قىلىشقاندا، ئۇلار شۇنداق دېدى، ئۇلارغا قانداق رەددىيە بېرىشنى بىلەلمىدىم؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيەلەر ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھ تائالاغا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە – تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابى كىراملارغا ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا قىلىنغان ئوپ – ئوچۇق تۆھمەت، يالغان، توقۇلمىدىن ئىبارەت، ھەممەيلەنگە مەلۇمكى، ھەر قانداق بىر مۇسۇلماننىڭ ئېنىق بولمىغان دەلىللەر بىلەن يەنە بىر مۇسۇلماننى تۆھمەت قىلىشى توغرا بولمايدۇ، ئادەتتىكى كىشىلەرنى دەلىل – ئىسپاتسىز تۆھمەت قىلىش چوڭ گۇناھ بولىدىغان تۇرسا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا ئوخشاش ئىسلامدا مەشھۇر كىشىلەرنى تۆھمەت قىلغۇچىنىڭ جىنايىتى قانداق بولىدۇ؟!.

ئۆمەر پارۇق رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇسۇلمان بولغاندىن باشلاپلا ھاراققا قارشى جەڭ ئېلان قىلغان، ھاراق ھارام قىلىنىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭ خەتىرى توغرىسىدا پىكىر بايان قىلغانلىقى قەيت قىلىنىدۇ.

ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «ھاراقنىڭ ھاراملىقى توغرىسىدا ئايەت نازىل قىلىنغان ۋاقتىدا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى ئاللاھ! ھاراق توغرىسىدا بىزنىڭ كۆڭلىمىز ئارام تاپقۇدەك ئوچۇق ھۆكۈم بايان قىلىپ بارگەيلا دېدى، بەقەرە سۈرىسىدىن بۇ ئايەت نازىل بولدى: **يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ۚ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ تَرَجِمْسِي: ئى مۇھەممەد! سەندىن ھاراق ۋە قىمار توغرىسىدا سورىشىدۇ، سەن ئۇلارغا: بۇنىڭ ھەر ئىككىسى چوڭ گۇناھ، دېگىن.** [سۈرە بەقەرە 219 – ئايەت].

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ چاقىرتىلىپ بۇ ئايەت تىلاۋەت قىلىپ بېرىلگەندە، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى ئاللاھ! ھاراق توغرىسىدا بىزنىڭ كۆڭلىمىز ئارام تاپقۇدەك ئوچۇق ھۆكۈم بايان قىلىپ بارگەيلا دېدى. ئىككىنچى باسقۇچتا سۈرە نىسادىكى بۇ ئايەت نازىل بولغاندا: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا** تەرجمىسى: ئى مۆمىنلەر! سىلەر مەست بولساڭلار، نېمە دەۋاتقىنىڭلارنى بىلگىنىڭلارغىچە، جۇنۇپ بولساڭلار، – يول ئۈستىدە بولغانلار (بۇنىڭدىن) مۇستەسنا، – غۇسلى قىلمىغۇچە نامازغا يېقىنلاشماڭلار، [سۈرە نىسا 43 – ئايەت].

نامازغا تەكبىر ئېيتىلغان ۋاقىتتا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ جاكارچىسى كىشىلەرگە: دىققەت قىلىڭلار! مەس بولۇپ قالغان كىشىلەر نامازغا يېقىنلاشمىسۇن دېدى، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ چاقىرتىلىپ بۇ ئايەت تىلاۋەت قىلىپ بېرىلگەندە، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: ئى ئاللاھ! ھاراق توغرىسىدا بىزنىڭ كۆڭلىمىز ئارام تاپقۇدەك ئوچۇق ھۆكۈم بايان قىلىپ بارگەيلا دېدى. كىيىنكى باسقۇچتا سۈرە مائىدەدىكى بۇ ئايەت نازىل بولغاندا: **فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ تەرجىمىسى: سىلەر ئەمدى (ھاراقىتىن، قىماردىن) يانمامسىلەر؟**. [سۈرە مائىدە 91-ئايەتنىڭ بىرقىسمى]. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: "ياندۇق ئى ئاللاھ!" دېگەن. «ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 3670-ھەدىس].

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولغاندىن كىيىن كىشىلەرنى ھاراقىتىن ئاگاھلاندۇرۇش ۋە ھاراقىنىڭ ھۆكۈمىنى تولۇق بايان قىلىش قاتارلىق ئىشلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلگەن.

ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنبىرى ئۈستىدە تۇرۇپ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم: ئى ئىنسانلار! ھاراقىنىڭ ھارام ئىكەنلىكى توغرىسىدا ئايەت نازىل قىلىندى، ھاراق بەش تۈرلۈك نەرسىدىن ياسىلىدۇ، ئۈزۈم، خورما، ھەسەل، بۇغداي ۋە ئارپا قاتارلىقلاردىن ئىبارەت بولۇپ، ئەقلىنى يوق قىلىدىغان (يۈگەيدىغان) ھەرقانداق نەرسە ھاراقىتۇر. [بۇخارى رىۋايىتى 4619-ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 3032-ھەدىس].

ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھاراق ئىچكۈچىلەرگە جازا بىكىتىش ئىشلىرىدا، ھاراق ئىچكۈچىگە بىكىتىلگەن ئوچۇق جازا بولمىغانلىقى ئۈچۈن بۇ توغرىدا پىشىقەدەم ساھابىلار بىلەن مەسلىھەت قىلىپ، بۇ جەمئىيەتتىن تازىلىنىشى ئۈچۈن ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرگەن.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ يىنىغا ھاراق ئىچكەن بىر ئادەم ئىلىپ كىلىنگەندە، ئۇ ئادەمنى خورمىنىڭ شاخلىرى بىلەن قىرىق قېتىمغا يىقىن ئۇردى، ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ شۇنداق قىلدى. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ خەلىپە بولغاندا، بۇ مەسىلە توغرىسىدا ساھابىلار بىلەن كىڭەش ئىلىپ باردى، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: جازانىڭ يەڭگىلىراقى سەكسەن دەررە دېدى، شۇنىڭ بىلەن ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ھاراق ئىچكەن ئادەمنى سەكسەن دەررە ئۇرۇشقا بۇيرىدى. [مۇسلىم رىۋايىتى 1706-ھەدىس].

ئەقلى-ھۇشى جايدا بىر ئىنسان شۇنى ئويلاپ باقسۇنكى! بىر ئىنسان ھاياتى بويىچە مۇسۇلمانلار جەمئىيىتىنى ھاراقىتىن ئەك يۇقىرى دەرىجىدە پاكىزلاشقا ئەھمىيەت بېرىپ، ئاخىرىقى ھاياتىغىچە مۇشۇ پىرىنسىپنى داۋاملاشتۇرۇپ دۇنيادىن كەتسۇن، ئاندىن بۇ پىرىنسىپقا سەل قاراپ ھاراق ئىچسۇن!؛

بۇ راپىزىلارنىڭ تۆھمەتلىرى بولۇپ ھىران قالارلىق ئىش ئەمەس. شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيە رەھىمەھۇللاھ، شىئە-راپىزىلارنى سۈپەتلەپ: "ئۇلار ئومۇمەن ئىسلام ئۆمىتى ئىچىدىكى ئەك يالغانچى كىشىلەردۇر دېگەن". ["پەتىۋالار توپلىمى" 27-توم 125-بەت].

ھەدىس توپلاملىرى ۋە ساھابىلاردىن بايان قىلىنغان ئەسەرلەرنىڭ ھېچ بىرىدە ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ھاراق ئىچكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل تېپىلمايدۇ. بەلكى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ شاراپ ئىچكەنلىكى بايان قىلىنغان، ئۇ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قەستكە ئۇچرىغانلىق ۋەقەلىكىدە بايان قىلىنغان، زەھەرلىك خەنجەر ئۇرۇلغاندىن كىيىن دوختۇر ئۇنىڭغا شاراپ ئىچكۈزگەن.

شاراب (نەبىز) دېگەن سۆز ھاراقنىمۇ ئىشلىتىلىدۇ. خورما ياكى ئۈزۈمنى سۇغا چىلاپ ئىچىتىلمىغان دەرىجىدە تەييارلانغان ئىچىملىك بولۇپ، ئازراق تەم پەيدا بولغاندا ئىچىشكىمۇ ئىشلىتىلىنىدۇ. ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئىچكىنى كىيىنكىسى يەنى خورما ياكى ئۈزۈمنىڭ تەمى كىرگەن تاتلىق ئىچىملىكتىن ئىبارەت. بۇنى پەيغەمبەرئەلەيھىسسالاممۇ ئىچكەن، ئالىملار بۇنى ئىچىشنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: **پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنى كەينىگە مىندۈرۈپ بىزنىڭ يىنىمىزغا كەلگەندە ئىچىدىغان نەرسە تەلەپ قىلدى، بىز پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا بىر قاچا شاراپ كەلتۈردۇق، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئىچىپ ئاشقىنىنى ئۇسامە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا بەردى ۋە: ناھايتى ياخشى، تەملىك تەييارلاپسىلەر، دائىم شۇنداق قىلىڭلار، دېدى. [مۇسلىم رىۋايىتى 1316-ھەدىس].**

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ ئۈزۈم ياكى باشقا مېۋىلەر بىلەن تەمى تاتلىق قىلىنغان، مەس قىلمايدىغان ئىچىملىك بولۇپ، ئۇزۇن مۇددەت چىلانسا مەس قىلغۇچى ئىچىملىككە ئۆزلىنىدۇ، ئۇ ۋاقىتتا ئىچىش چەكلىنىدۇ." ["سەھىھ مۇسلىمنىڭ شەرھىسى" 9-توم 64-بەت].

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ يەنە مۇنداق دەيدۇ: "(نەبىز) ئىچىملىكىنى قاينىتىلمىغان، تەمى ئۆزگەرمىگەن، تاتلىق ۋاقىتتا ئىچىش دۇرۇس بولىدۇ، ئىسلام ئالىملىرى بۇنى ئىچىشنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىگە بىرلىككە كەلگەن." ["سەھىھ مۇسلىمنىڭ شەرھىسى" (13-توم 174-بەت)].

شۇنىڭدىن ھەيران بولمىزكى! ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئارتۇقچىلىق، پەزىلىتى ۋە ئىمانى قۇۋۋىتى، ئۇ كىشىنىڭ مۇشۇ ئۆممەتنىڭ ئىچىدە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ۋە ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن كىيىنكى ئەڭ ھۆرمەتلىك زات ئىكەنلىكى بۇنىڭغا بارلىق ساھابىلارنىڭ بىرلىككە كەلگەنلىكى، ئەلىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ كۆپ مەسچىتىدە مۇنبەردە تۇرۇپ ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىغا گۇۋاھ بولغانلىقى قاتارلىق نۇرغۇن ھەدىسلەر بايان قىلىنغان تۇرۇقلۇق، تۆھمەتچىلەر ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرى بايان قىلىنغان ئوچۇق دەلىللەرگە نەزەر سالماستىن، (نەبىز) ئىچىملىكىدىن ئىبارەت) ئىككى تەرەپكە ئېھتىماللىقى بولغان بىر سۆز ئارقىلىق ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ نامىغا داغ تەككۈزۈشكە ئۇرىنىدۇ. مانا بۇئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە سۈپەتلىگەن دىللىرى ساغلام بولمىغان كىشىلەرنىڭ يولىدۇر. ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ:

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ تَعْرِجِمِسى: دىللىرىدا ئەگرىلىك بار (يەنى گۇمراھلىققا

مايبل) كىشىلەر پىتنە قوزغاش ۋە ئۆز رايى بويىچە مەنە بېرىش ئۈچۈن، مۇتەشەببھ ئايەتلەرگە ئەگىشىدۇ (يەنى مۇتەشەببھ ئايەتلەرنى ئۆز نەپسى خاھىشى بويىچە چۈشەندۈرىدۇ). [ئال-ئىمران سۈرىسى 7-ئايەت].

ھەممىدىن توغرىنى بىلگۈچى ئاللاھ تائالادۇر.